

**Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisiä kouluja koskevan
lainsäädännön muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutoksia yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä annettuun lakiin sekä peruskoululain ja lukiolain yksityisiä kouluja koskeviin säännöksiin. Muutokset laajentaisivat mahdollisuuksia yksityisten koulujen perustamiseen ja niiden toimimiseen kunnallista koulujärjestelmää täydentämässä.

Esityksen ensisijaisena tarkoituksena olisi järjestää nykyisin koululainsäädännön soveltamisalan ulkopuolella toimivien yksityisten koulujen asema siten, että nämä koulut voisivat saada oikeuden peruskoulun ja lukion oppimäärien suorittamista vastaavien todistusten antamiseen. Koulujärjestelmän ulkopuolella toimivista yksityisistä kouluista suurin osa on steinerpedagogiikkaa noudattavia kouluja. Tällaisia kouluja on tällä hetkellä maassamme kolmelta kymmeneltä ja niissä on runsaat tuhat oppilasta.

Peruskoulua korvaava yksityinen koulu perustetaan yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain mukaisesti hankkimalla koulun työohjelmalle valtioneuvoston hyväksyminen. Esityksessä ehdotetaan koulun perustamista koskeva säännös otettavaksi peruskoululakiin. Perustamisluvan myöntäisi valtioneuvosto. Koulun toiminta peruskoulua korvaavana kouluna edellyttää perustamisluvan lisäksi sopimusta koulun ylläpitäjän ja koulun sijaintikunnan kesken. Peruskoululaista kumottaisiin sopimuksen tekemiselle säädetty rajoitukset.

Opetus peruskoulua korvaavassa koulussa annetaan koulun sijaintikunnan peruskoulun opetussuunnitelman mukaan. Esityksessä ehdotetaan, että peruskoulua korvaava koulu

voisi noudattaa myös omaa opetussuunnitelmaa. Tämä edellyttäisi kuitenkin, että valtioneuvosto on myöntänyt opetussuunnitelman laatimiseen luvan koulun perustamisen yhteydessä. Lupa voitaisiin myöntää, jos koulun toiminta perustuu kansainvälisesti tunnettuun kasvatustieteelliseen järjestelmään ja jos koulun toiminnan on katsottava hyödyttävän maan opetus- ja kasvatustoimen kehittämistä. Opetussuunnitelma tulee alistaa kouluhallituksen ja sijaintikunnan koululautakunnan vahvistettavaksi.

Myös yksityisen lukion perustamisedellytyksiä väljennettäisiin.

Esityksen mukaan omaa opetussuunnitelmaa noudattaville yksityisille kouluille sallittaisiin myös eräitä muita poikkeamismahdollisuuksia peruskoulu- ja lukiolainsäädännöstä. Esityksen mukaan kouluissa voitaisiin poiketa eräistä oppiaineista, tuntijakoa ja hallintoa koskevista säännöksistä. Omaa opetussuunnitelmaa noudattavilla peruskoulua korvaavilla kouluilla ei olisi piiriä, vaan oppilaaksiotosta tulisi sopia koulun ylläpitäjän ja kunnan kesken. Oppilaita voitaisiin ottaa muistakin kuin koulun sijaintikunnasta.

Valtio osallistuisi uusien yksityisten koulujen käyttökustannuksiin samalla osuudella kuin se osallistuu toiminnassa olevien yksityiskoulujen sekä kunnan peruskoulujen ja lukioiden kustannuksiin.

Koulujen oppilaiden opintososiaaliset edut vastaisivat peruskoulun ja lukion oppilaiden saamia etuja.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	6. Esityksen suhde muihin koululainsäädännön uudistamista koskeviin esityksiin	10
1. Nykyinen tilanne	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1.1. Yksityiskoulujen perustaminen	3	1. Lakiehdotusten perustelut	10
1.2. Koululautakunnan valvonnan alaiset yksityiskoulut	3	1.1. Laki yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä ...	10
1.2.1. Peruskoulua korvaavat koulut	3	1.2. Peruskoululaki	10
1.2.2. Peruskoulua vastaavaksi järjestetyt koulut	4	1.3. Lukiolaki	11
1.2.3. Yksityiset lukiot	4	2. Tarkemmat säännökset	12
1.3. Steiner-koulut	5	3. Voimaantulo	12
1.4. Muut yksityiskoulut	5	LAKITEKSTIT	12
1.5. Yksityiset koulut muissa Pohjoismaissa ...	6	1. Laki yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	12
2. Ehdotetut muutokset	7	2. Laki peruskoululain muuttamisesta	13
2.1. Muutosten yleiset tavoitteet	7	3. Laki lukiolain muuttamisesta	14
2.2. Muutosten sisältö	7	LIITE	15
2.2.1. Peruskouluopetus	7	Rinnakkaistekstit	15
2.2.2. Lukio-opetus	8	1. Laki yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	15
3. Asian valmistelu	8	2. Laki peruskoululain muuttamisesta	15
4. Esityksen organisatoriset vaikutukset	9	3. Laki lukiolain muuttamisesta	17
5. Esityksen taloudelliset vaikutukset	9		
5.1. Valtiontaloudelliset vaikutukset	9		
5.2. Kunnallistaloudelliset vaikutukset	9		
5.3. Yksityisiin kouluihin kohdistuvat vaikutukset	9		
5.4. Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset ...	10		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Yksityiskoulujen perustaminen

Suomen hallitusmuodon 82 §:n mukaan oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatustaitoksia sekä niissä järjestää opetus säädetään lailla. Kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alasta.

Perussäädös yksityisten koulujen perustamisesta on vuodelta 1919 oleva laki yksityisten koulujen ja kasvatustaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä, jäljempänä yksityiskoululaki. Lain mukaan Suomen kansalaisella on oikeus perustaa yksityinen koulu tai kasvatustaitos, ellei sen tarkoituksena ole lakia ja hyviä tapoja vastaan. Oppilaitoksen perustamiseen ja toiminnassa olevan oppilaitoksen laajentamiseen yliopistoon johtavaksi tulee saada kuitenkin lupa valtioneuvostolta. Lakiin sisältyvät säännökset luvan myöntämisen edellytyksistä. Yksityiskoululain nojalla perustettava koulu ei saa käyttää nimeä peruskoulu eikä peruskoulua korvaava koulu.

Yksityiskoulun johto, opetus ja muu toiminta tulee olla järjestetty sen tarkoituksena vastaavalla tavalla. Tarpeelliset säännökset näistä seikoista on otettava työohjelmaan, joka on toimitettava valtioneuvoston vahvistettavaksi. Todistuksenanto-oikeuden ja valtionavun saaminen edellyttää, että koulu asetetaan ”erittäin säädetyn tai vastedes säädettävän täydellisen valvonnan ja tarkastuksen alaiseksi asianomaisen hallitusviranomaisen puolesta”.

Erityissäännöksiä yleissivistävää opetusta antavien yksityiskoulujen perustamisesta sisältyy lukiolakiin (477/83), iltalukiolakiin (478/83), Steiner-koulusta annettuun lakiin (417/77), steinerpedagogisista erityiskouluista annettuun lakiin (932/86) sekä vieraskielisistä yksityisistä kouluista annettuun lakiin (373/63). Sikäli kuin on kysymys näissä laeissa tarkoitettujen koulujen perustamisesta, ei yksityiskoululakia sovelleta. Peruskoululakiin (476/83) sisältyy säännökset peruskoulua korvaavien koulujen ja peruskoulua vastaavaksi järjestettyjen koulujen ylläpitämisestä.

1.2. Kunnan koululautakunnan valvonnan alaiset yksityiset koulut

1.2.1. Peruskoulua korvaavat koulut

Peruskoulujärjestelmään siirryttiin vuosina 1970—77. Yksityiset ja valtion oppikoulut siirtyivät lähes kokonaisuudessaan kuntien omistukseen. Poikkeuksena tästä oli Helsingin kaupunki, jonne jäi parisenkymmentä yksityistä oppikoulua sekä eräät suomenkieliset kaupungit, joissa jatkoi ruotsinkielinen, yleensä sijaintikuntaa laajempaa aluetta palveleva yksityinen koulu.

Vuonna 1985 voimaan tulleella uudella koululainsäädännöllä yksityisten oppikoulujen peruskoulua vastaavista luokista muodostettiin peruskoulua korvaavia kouluja ja lukiota vastaavista luokista yksityisiä lukioita. Peruskoulua korvaavia kouluja on tällä hetkellä 18.

Peruskoululain mukaan peruskoulua korvaavalla koululla tarkoitetaan Suomen kansalaisen taikka rekisteröidyn suomalaisen yhteisön tai säätiön ylläpitämää yksityistä koulua, joka kunnan ja koulun ylläpitäjän sopimuksen perusteella korvaa kunnan peruskoulua ja jossa opetus annetaan peruskoulun opetussuunnitelman mukaan.

Peruskoulua korvaavia kouluja koskevilla säännöksillä oli tarkoituksena ensisijassa turvata lain voimaan tullessa toimivien yksityisten koulujen asema. Lakiin otettiin säännös, jonka mukaan lain voimaantulon jälkeen korvaavaa koulua koskeva sopimus voidaan tehdä peruskoulun ala-asteen luokkia vastaavien luokkien osalta vain silloin, kun mainitut luokat toimivat peruskoulua korvaavan koulun yläasteen vuosiluokkia vastaavien luokkien yhteydessä ja sopimus on kielellisen vähemmistön koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi tai muusta erityisestä syystä välttämätön.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta otti sivistysvaliokunnalle uudesta koululainsäädännöstä antamassaan lausunnossa (perustuslakivaliokunnan lausunto 13/1982 vp.) kantaa oikeuteen perustaa yksityisiä kouluja. Valiokunta totesi lausunnossaan, että uusia peruskoulua

korvaavia kouluja voi syntyä siten, että yksityiskoululain nojalla perustetaan yksityinen koulu, joka tekee kunnan kanssa sopimuksen korvaavana kouluna toimimisesta. Sopimuksen tekemistä rajoittavat kuitenkin peruskoululaissa säädetyt ehdot.

Peruskoulua korvaavaa koulua varten määrätään koulupiiri kunnan koulutoimen johtosäännössä, joten kaikki piirin alueella asuvat oppivelvollisuusikäiset oppilaat käyvät pääsääntöisesti asianomaista koulua. Oppilaiden ottamisesta kouluun päättää kunnan koululautakunta. Opetus on oppilaille maksutonta ja kunnan on järjestettävä oppilaiden opintosisaaliset edut, jollei kunta ja koulun ylläpitäjä ole toisin sopineet. Opetus peruskoulua korvaavassa koulussa annetaan kunnan opetussuunnitelman mukaisesti.

Peruskoulua korvaavan koulun kustannusten maksamisesta vastaa kunta sen mukaan kuin kunnan ja koulun ylläpitäjän kesken on sovittu. Kunta saa puolestaan kustannuksiin valtionosuuden ja mahdolliset oppilaiden kotikuntaosuudet samojen perusteiden mukaan kuin peruskoulunkin käyttökustannuksiin.

Peruskoulua korvaavan koulun ylläpitäjän tulee asettaa koulun hallintoa varten johtokunta. Johtokunnaksi voidaan määrätä myös koulua ylläpitävän yhdistyksen, osakeyhtiön tai säätiön hallitus. Peruskoulua korvaavan koulun johtokuntaan tulee valita opettajien, muun henkilökunnan ja oppilaiden edustajat kuten peruskoulun johtokuntaankin. Kun johtokuntaan ei välttämättä kuulu oppilaiden huoltajien edustajia, on peruskoulua korvaavaa koulua varten valittava vanhempainneuvosto. Vanhempainneuvoston valitsee koulun sijaintikunnan kunnanvaltuusto. Peruskoulua korvaavassa koulussa on opettajakunta ja oppilaskunta kuten peruskoulussakin.

Peruskoulua korvaavan koulun hallinnosta on lainsäädäntöä täydentävät määräykset koulun ohjesäännössä. Ohjesääntö on alistettava lääninhallituksen vahvistettavaksi.

Peruskoulua korvaavassa koulussa on rehtorin ja opettajan toimia sekä tuntiopettajia. Näiden asemasta on soveltuvin osin voimassa, mitä peruskoulun viroista, viranhaltijoista ja tuntiopettajista on säädetty.

1.2.2. Peruskoulua vastaavaksi järjestetyt koulut

Peruskoulujärjestelmään siirryttäessä oli toiminnassa myös eräitä peruskoulua vastaavaksi järjestettyjä yksityisiä kouluja. Peruskoulua korvaavista kouluista nämä koulut poikkesivat siinä, että ne ottivat oppilaansa koko maan alueelta.

Uuden peruskoululain voimaan tullessa peruskoulua vastaaviksi järjestettyjä kouluja olivat Aitoon kotitalouskeskikoulu Luopioisten kunnassa ja Helsingin juutalainen koulu. Koulut noudattivat opetuksessaan peruskoulun opetussuunnitelmaa. Aitoon kotitalouskeskikoulussa oppilaat suorittavat lisäksi koti- ja laitostalouden opintolinjan.

Koulujen asema turvattiin myös uudessa lainsäädännössä. Peruskoululain mukaan lain voimaan tullessa toiminnassa olevalle peruskoulua vastaavaksi järjestetylle yksityiselle koululle myönnetään käyttökustannuksiin valtionapua. Valtionavun määrää koskeva säännös lisättiin peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annettuun lakiin. Laissa valtionavun myöntäminen ja suhteellinen suuruus käyttökustannuksista on sidottu vuoden 1978 tilanteeseen.

Aitoon kotitalouskeskikoulun asema on sittemmin järjestetty Anna Tapion koulusta annetulla lailla (1197/88).

1.2.3. Yksityiset lukiot

Säännökset yksityisistä lukioista sisältyvät lukiolakiin sekä peruskoulua korvaavasta koulusta ja yksityisestä lukiosta annettuun asetukseen (720/84). Yksityiset lukiot poikkeavat oikeudelliselta asemaltaan eräiltä osin peruskoulua korvaavista kouluista. Yksityisen lukion perustamiseen tulee saada lupa valtioneuvostolta. Lukiolain mukaan lupa voidaan myöntää Suomen kansalaiselle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle edellyttäen, että lukio on koulutustarpeen vaatima. Koulutustarvetta arvioidaan yleisen koulutustarpeen mukaan. Yksityinen lukio ei tarvitse sopimusta sijaintikuntansa kanssa. Yksityiseen lukioon voi valtioneuvoston luvalla kuulua peruskoulua vastaavia luokkia. Kouluhallitus myöntää yksityiselle lukiolle luvan kunnan lukion päästötodistuksia vastaavien to-

distusten antamiseen. Yksityisiä lukioita on tällä hetkellä toiminnassa 22.

Opetus yksityisessä lukiossa annetaan lukion opetussuunnitelman mukaan. Opetussuunnitelman hyväksyy kuitenkin lukio itse ja opetussuunnitelma ja siihen tehdyt muutokset toimitetaan asianomaiselle lääninhallitukselle tiedoksi.

Yksityisen lukion hallinto ja rehtorin ja opettajien asema ovat samanlaiset kuin peruskoulua korvaavassa koulussa.

Opetusministeriö voi myöntää yksityiselle lukiolle oikeuden saada valtionapua perustamis- ja käyttökustannuksiin. Valtionavusta on voimassa, mitä kunnan lukion valtionavusta säädetään. Valtionapu määräytyy lukion sijaintikunnan kantokäylyokan mukaan. Valtionapu maksetaan suoraan koululle. Lukion oppilaiden kotikunnat ovat velvollisia maksamaan koululle siellä käyvistä oppilaistaan korvauksen valtionosuuteen oikeuttavista käyttökustannuksista, siltä osin kuin koulun saamat valtioavut ja muut tulot eivät kata kustannuksia.

1.3. Steiner-koulut

Ensimmäinen Steiner-koulu perustettiin maahamme vuonna 1955 Helsinkiin. Koulun tarkoituksena oli oppilasainesta valikoimatta ja sitä myöhemmin karsimatta antaa oppilailleen 12-vuotinen yleissivistävä steinerpedagogiikkaan pohjautuva peruskoulutus.

Laki Steiner-koulusta ja sen nojalla annettu asetus Steiner-koulusta (625/77) tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 1977. Lain mukaan Steiner-koulu on poika- ja tyttöoppilaille yhteinen yksityinen koulu, jossa annetaan steinerpedagogiikkaan perustuvaa yleissivistävää kasvatusta ja opetusta. Koulu on kaksitoistavuotinen, mutta siihen voi kuulua kolmastoista luokka ja yksivuotinen esiluokka. Steiner-koulun yhdeksännen luokan oppimäärän suorittaminen tuottaa samat edut ja oikeudet kuin kunnan peruskoulun ja kolmannentoista luokan oppimäärän suorittaminen samat edut ja oikeudet kuin lukion oppimäärän suorittaminen. Luvan perustaa Steiner-koulu myöntää valtioneuvosto. Hallituksen esityksen perusteluissa Steiner-koululaiksi todettiin, ettei tarkoituksena ole luoda Steiner-kouluista uutta valtionavun turvin toimivaa yksityistä peruskoulun kanssa rinnakkaista kouluverkostoa,

joka olisi omiaan vaikeuttamaan yhteiskunnan järjestämän koulutoimen kokonaisvaltaista suunnittelua. Tämän perusteella Steiner-koulujen lukumäärä on laissa rajattu kolmeen. Perustamislupan myöntämisen edellytyksenä on, että koulu on maan yleisen kasvatus- ja opetustoimen kehittämiseksi tarpeellinen ja että koulun sijaintikunta osallistuu riittävästi koulun toiminnan avustamiseen.

Steiner-koulusta annetun lain nojalla on perustamislupa myönnetty Helsingin Rudolf Steiner -koulun lisäksi Lahden ja Tampereen Steiner-kouluille.

Vuoden 1987 elokuun alussa voimaan tulleella steinerpedagogisista erityiskouluista annetulla lailla säädettiin kahden yksityisen kehitysvammaisille lapsille erityisopetusta antavan koulun oikeusasemasta. Koulut ovat Marjatta-koulu Helsingissä ja Sylvia-kodin koulu Lahdessa. Koulujen yhdeksännen luokan oppimäärän suorittaminen tuottaa virkaan tai toimeen taikka oppilaitokseen pääsemiseksi saman kelpoisuuden kuin peruskoulun oppimäärän suorittaminen. Koulut saavat valtionapua 86 prosenttia valtionapuun oikeuttavista käyttökustannuksista.

1.4. Muut yksityiset koulut

Suomessa ja monissa muissa Euroopan maissa on viime vuosina kasvanut kiinnostus niin sanottuja vaihtoehtokouluja kohtaan. Vaihtoehtokoululla tarkoitetaan koulua, jonka opetussuunnitelma ja opetusmenetelmä poikkeavat olennaisesti kunkin maan koulujärjestelmän yleisimmän koulumuodon opetussuunnitelmasta ja -menetelmistä. Yleinen kehittämissuuntaus on ollut antaa kouluille ja paikallisviranomaisille aikaisempaa enemmän vapauksia opetussuunnitelmien ja -menetelmien valinnassa. Vaihtoehtokouluissa eroavuudet yleisimmän koulumuodon opetussuunnitelmiin verrattuna ovat niin suuret, että niitä on pidettävä omana koulumuotona. Vaihtoehtokoulun olemukseen kuuluu yleensä, että myös niiden hallinto järjestetään pääsäännöstä poikkeavalla tavalla.

Suomessa vaihtoehtokoulujen asema on tullut ajankohtaiseksi lähinnä Steiner-liikkeen vuoksi. Maassamme on toiminnassa kolmetoista epävirallista Steiner-koulua. Näiden koulujen asemaa ei ole viranomaispäätöksillä tai lainsäädännöllä järjestetty, vaan niiden opetus

on katsottava yksityisopetuksiksi. Kun näistä kouluista ja niiden käymisestä ei ole säännöksiä, joutuu oppilaiden kotikunnan koululautakunta tutkimaan peruskoululain 43 §:n mukaisesti oppilaiden edistymisen kunkin lukukauden lopussa. Koulujen antaman opetuksen piirissä on noin 1 000 oppilasta.

Epäviralliset Steiner-koulut poikkeavat muista peruskouluopetusta antavista kouluista opetussuunnitelmien, -menetelmien, hallinnon ja koulun sisäisen organisaation puolesta. Poikkeukset ovat niin suuria, ettei kouluja ole voitu sijoittaa kunnan koululaitokseen. Kunnan koululaitokseen kuuluvan Steiner-koulun järjestäminen ei ole ollut mahdollista edes kokeilusäännösten nojalla.

1.5. Yksityiset koulut muissa Pohjoismaissa

Samoin kuin Suomessa myös muissa Pohjoismaissa kunnat ylläpitävät pääsääntöisesti peruskouluopetusta antavia kouluja. Kaikissa Pohjoismaissa on kuitenkin myös yksityisiä peruskouluopetusta antavia kouluja. Yksityisillä kouluilla katsotaan olevan merkitystä koko koululaitoksen kehittämisessä.

Tanskassa on muihin Pohjoismaihin verrattuna eniten yksityisiä kouluja. Vanhempien oikeus valita lastensa opetuksen muoto on kirjattu perustuslakiin. Opetus voidaan antaa joko kunnan peruskoulussa, yksityisessä koulussa taikka järjestämällä opetus lapsen kotona. Nykyisin yksityiskouluissa käy noin 10 prosenttia ikäluokasta yhteensä noin 57 000 oppilasta. Yksityisiä kouluja on yhteensä noin 400. Yksityisten koulujen 1—9 vuosiluokkien opetuksen valvonta kuuluu koulujen sijaintikuntien kunnanhallituksille ja koulujen vanhempainneuvostoilta. Kulttuuriministeriö valvoo 8—10 vuosiluokilla annettavan peruskoulututkintoon tähtäävän opetuksen tasoa. Valtio maksaa tietyin edellytyksin 85 prosenttia yksityiskoulujen hyväksyttävistä kustannuksista. Tanskan yksityiskoulut eli vapaakoulut ovat hyvin erityyppisiä. Suurin ryhmä on alkuperäiset vapaakoulut eli niin sanotut Grundtvigilais-Koldilaiset koulut, jotka ovat 9-vuotisia ja vastaavat kunnan peruskouluja. Toinen ryhmä on 1960-luvun lopussa syntyneet protestihenkiset pienkoulut (lilleskoler), joista suurin osa on aatesuuntaukseltaan sosialistisia. Kolmas ryhmä on kansankirkon sisälähetykseen tai vapaisiin seurakuntiin kuuluvat kristityt

koulut. Neljäs ryhmä on Rudolf Steiner-koulut. Lisäksi yksityisiä kouluja ovat haja-asutusalueilla sijaitsevat vanhempien ylläpitämät lakkautusuhan alla olevat vapaakoulut sekä eräät lähinnä Kööpenhaminassa ja sen ympäristössä toimivat vanhat reaalikoulut, joilla ei ole mitään erityisiä pedagogisia tai ideologisia poliittisia piirteitä.

Norjassa toimii valtionavun piirissä noin 180 yksityistä koulua. Niissä on oppilaita yhteensä noin 15 000, joista runsaat 6 000 on peruskoulutasolla ja vajaat 9 000 keskiasteella. Jotta yksityiselle koululle voitaisiin myöntää valtionapua, tulee koulun tarjota erityinen pedagoginen vaihtoehto kuntien kouluille, antaa ulkoilla opetusta norjalaisille lapsille ja nuorille, järjestää sellaista ammatillista opetusta, jota ei anneta julkisen vallan ylläpitämissä kouluissa taikka toimia uskonnollisista tai eettisistä lähtökohdista. Norjassa on valtionavun piirissä 30 Steiner-koulua. Yksityisillä kouluilla ei ole koulupiiriä, vaan koko maa muodostaa niiden oppilaaksiottoalueen. Koulujen opetus tulee olla järjestetty joko peruskoulu- tai lukiolainsäädännön taikka opetusministeriön hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesti.

Ruotsissa on yksityisiä kouluja noin 30. Yksityisten koulujen oppilasmäärä on alle prosentin peruskoulujen ja lukioiden koko oppilasmäärästä. Ruotsin koululakien mukaan lapsella on oikeus suorittaa oppivelvollisuutensa yksityisessä koulussa, mikäli koulun sijaintikunta on hyväksynyt koulun oppivelvollisuuskouluksi. Hyväksymisen edellytyksenä on, että koulu pystyy antamaan sellaiset tiedot ja taidot, jotka laadultaan ja tasoltaan pääasiallisesti vastaavat peruskoulun antamia tietoja ja taitoja ja että koulu myös muissa suhteissa pyrkii peruskoulun yleisiin tavoitteisiin. Yksityisiä kouluja ovat kielellisten ja uskonnollisten vähemmistöjen koulut, kansainväliset koulut sekä erityistä ammatillista ja taiteellista opetusta antavat lukiokoulut. Lisäksi yksityisiä kouluja ovat Steiner-koulut. Lähes kaikki yksityiset koulut saavat valtionapua. Steiner-kouluista on valtionavun piirissä 15 koulua. Maassa toimii lisäksi useita Steiner-kouluja, jotka eivät saa valtionapua, mutta joiden toimintaa kunnat tukevat.

Islannissa on kolme yleisen koulutoimen piirissä toimivaa yksityistä koulua. Koulut noudattavat toiminnassaan samoja säännöksiä kuin vastaavat julkisen vallan ylläpitämät kou-

lut. Valtio vastaa koulujen kaikista kustannuksista.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Muutosten yleiset tavoitteet

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään monipuolistamaan kouluopetusta. Opetussuunnitelmien ja -menetelmien kehittämistyötä tulisi ensisijaisesti tehdä kunnan koululaitokseen kuuluvissa peruskouluissa. Vireillä olevan peruskoulu- ja lukiolainsäädännön tarkistuksen yhteydessä pyritään kunnallisen päättävällä lisäyksen ohella myös siihen, että opetussuunnitelmien joustavuutta lisätään. Kuntien päätösvallan lisäämiseen hallinnon järjestämisen osalta tähtää myös käynnissä oleva vapaakuntakokeilu.

Kouluopetuksen monipuolistamiseksi ehdotetaan yksityiskoulujen asemaa koskevien säännösten tarkistamista. Muutoksilla pyritään ensisijaisesti epävirallisten Steiner-koulujen aseman järjestämiseen, mutta samalla luomaan säännökset myös muiden vaihtoehtoista pedagogiikkaa noudattavien koulujen toiminnalle. Nykyinen epävirallisten Steiner-koulujen asema on väliaikainen ja se muodostuu ennen pitkää kestävämmäksi. Yksityisopetuksessa olevien oppilaiden oikeusturva ei ole riittävä.

Epävirallisten Steiner-koulujen asema voidaan järjestää periaatteessa kolmella tavalla:

1) Steiner-koulusta annettua lakia muutetaan siten, että Steiner-koulujen lukumäärää koskeva rajoitus poistetaan tai luku kolme muutetaan joksikin muuksi luvuksi;

2) säädetään erillislaki vaihtoehtokouluista; taikka

3) peruskoululainsäädäntöä muutetaan siten, että kunnalle annetaan oikeus sopia yksityisen koulun kanssa vaihtoehtoista opetussuunnitelmaa noudattavan koulun muodostamisesta.

Ensimmäinen vaihtoehto ratkaisisi kyllä epävirallisten Steiner-koulujen aseman, mutta toisaalta se asettaisi yhden pedagogisen suuntauksen erityisasemaan. Muidenkin suuntausten toimintamahdollisuuksia tulisi käyttää mahdollisimman tehokkaasti hyväksi koulutuksen kehittämiseksi. Steiner-koulusta annetun lain tarkoittamien koulujen lisääminen aiheuttaisi eriarvoisuutta muihin peruskouluihin tai perustettaviin muihin vaihtoehtokouluihin nähden sen vuoksi, että Steiner-koulu on 12-vuotinen kokonaisuus, johon voi kuulua kolmastoista

luokka. Oikeutta pidentää koulutusaikaa ei tulisi myöntää vain jollekin pedagogiselle liikkeelle, vaan asia on ratkaistava yleisenä koulutuspoliittisena kysymyksenä.

Toinen vaihtoehto ei olisi tarkoituksenmukainen, koska hallitus pitää koulutuspoliittisesti toivottavana, että vaihtoehtokoulujen määrä jää suppeaksi ja ettei runsaalla erilliskoulujen määrällä vaaranneta yhtenäiskouluperiaatteen toteutumista.

Kolmannessa vaihtoehdossa koulun järjestysmuoto perustuisi korvaavan koulun malliin. Siinä yksityinen omistajayhteisö ja kunta tekisivät sopimuksen siitä, että koulu sitoutuu antamaan sovittulle oppilasmäärälle peruskoulun tavoitteet toteuttavaa opetusta vaihtoehtoista pedagogiikkaa hyväksi käyttäen. Järjestelyssä koulun toiminnan rahoitus järjestettäisiin samalla tavoin kuin toiminnassa olevissa peruskoulua korvaavissa kouluissa ja yksityisissä lukioissa. Koulu voisi laatia oman opetussuunnitelman, mikäli koulun ylläpitäjän ja kunnan kesken näin sovittaisiin ja valtioneuvosto myöntäisi siihen luvan. Koulun laatima opetussuunnitelma tulisi alistaa kunnan koululautakunnan ja kouluhallituksen hyväksyttäväksi. Lukio-opetuksen osalta koulun ylläpitäjä voisi hakea valtioneuvostolta luvan lukion perustamiseen. Kouluille annettaisiin rajoitettu oikeus poiketa eräistä opetussuunnitelmaa ja hallintoa koskevista peruskoulu- ja lukiolainsäädännöistä. Hallitus pitää tätä vaihtoehtoa parhaana ratkaisuna epävirallisten Steiner-koulujen aseman järjestämisessä.

2.2. Muutosten sisältö

2.2.1. Peruskouluopetus

Esityksessä ehdotetaan, että peruskoulua vastaavien luokkien osalta yksityisistä kouluista voitaisiin muodostaa peruskoululaissa tarkoitettuja peruskoulua korvaavia kouluja. Valtioneuvosto myöntäisi luvan koulun perustamiseen. Koulun ylläpitäjä ja sijaintikunta tekisivät sopimuksen koulun toimimisesta peruskoulua korvaavana kouluna. Sopimuksen tekemiselle säädetyistä rajoituksista luovuttaisiin.

Kouluille tulisi oikeus käyttää nimitystä peruskoulua korvaava koulu vasta sopimuksen voimaantulon jälkeen. Opetus peruskoulua korvaavassa koulussa annetaan koulun sijaintikunnan peruskoulun opetussuunnitelman mu-

kaan. Esityksessä ehdotetaan, että peruskoulua korvaava koulu voisi noudattaa myös omaa opetussuunnitelmaa. Tämä edellyttäisi kuitenkin, että valtioneuvosto on myöntänyt opetussuunnitelman laatimiseen luvan koulun perustamisen yhteydessä. Lupa voitaisiin myöntää, mikäli koulun toiminta perustuu kansainvälisesti tunnettuun kasvatustieteelliseen järjestelmään (esimerkiksi Steiner-, Montessori-, ja Freinet-pedagogiikka) ja mikäli koulun toiminnan on katsottava hyödyttävän maan opetus- ja kasvatustoimen kehittämistä. Jos korvaava koulu laatisi oman opetussuunnitelman, tulisi suunnitelma alistaa kouluhallituksen ja koulun sijaintikunnan koululautakunnan vahvistettavaksi. Kouluhallitus päättäisi myös todistuksenanto-oikeuden myöntämisestä.

Omaa opetussuunnitelmaa noudattavien koulujen erityisluonne saattaa edellyttää poikkeuksia myös muista peruskoulua korvaavia kouluja koskevista säännöksistä. Esityksen mukaan poikkeaminen sallittaisiin näiden koulujen osalta myös eräistä opetusta, tuntijakoa ja koulun hallintoa koskevista säännöksistä ja määräyksistä. Tällä tavoin mahdollistettaisiin esimerkiksi niiden oppiaineiden opetus, joita ei peruskoulun opetussuunnitelmaan sisälly, mutta joita opetetaan Steiner-kouluissa. Poikkeamisoikeus esimerkiksi lisäisi opettajakunnan vaikutusvaltaa koulun hallinnossa. Poikkeamisten laajuudesta ja sisällöistä voitaisiin säännösten rajoissa sopia koulun ylläpitäjän ja sijaintikunnan kesken. Koulujen hallintoa koskevat määräykset sisältyisivät ohjesääntöön, joka tulisi alistaa asianomaisen lääninhallituksen vahvistettavaksi.

2.2.2. Lukio-opetus

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös yksityisiä lukioita koskeviin säännöksiin. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi valtioneuvoston harkintavaltaa yksityisen lukion perustamisessa. Perustamisedellytyksenä olisi koulutustarpeen ohella se, että lukion perustamiselle on muu erityinen syy. Erityinen syy voisi olla esimerkiksi koulun opetuksessaan noudattama niin sanottu vaihtoehtopedagogiikka. Esitys mahdollistaisi näin ollen, että toiminnassa oleville vaihtoehtokouluille myönnettäisiin lupa lukion perustamiseen. Asia olisi kuitenkin yksittäistapauksittain valtioneuvoston harkinnassa. Koulut kuuluisivat keskiasteen kehittämis-

lainsäädännön piiriin ja asianomainen lääninhallitus päättäisi koulun aloitusluokkien lukumäärästä.

Lukiolakiin lisättäisiin vastaavasti kuin peruskoululakiinkin säännös, joka antaisi uusille yksityisille lukioille oikeuden poiketa eräistä opetussuunnitelmaa ja koulun hallintoa koskevista lain ja asetuksen pykälästä.

3. Asian valmistelu

Opetusministeriön kouluosastolla käynnistettiin vuoden 1988 keväällä valmistelutyö steinerkoululainsäädännön ulkopuolella olevien yksityisten koulujen aseman järjestämiseksi. Työssä oli mukana steinerkoululiikkeen edustajia. Työn tuloksena laadittiin kouluosastolla muistio ”Vaihtoehtokoulujen järjestelyt”. Muistiossa esitettiin mainittujen koulujen aseman järjestämistä peruskoulua korvaavan koulun -mallin mukaisesti, jolloin koulut pysyisivät edelleen yksityisinä, mutta niiden toiminnan edellytyksenä olisi sopimus koulun sijaintikunnan kanssa. Muistiossa ei asetettu mitään vaihtoehtopedagogiikkasuuntaa etusijalle, vaan ehdotukset jättivät kuntien harkintaan, mitä kouluja niiden alueella voisi toimia.

Muistiosta pyydettiin lausunnot viideltätoista eri taholta. Lausunnot antoivat valtiovarainministeriö, kouluhallitus, Uudenmaan lääninhallitus, Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallislitto, Finlands Svenska Kommunförbund, Espoon, Helsingin, Seinäjoen, Tampereen, Turun ja Vantaan kaupungit, Opettajien Ammattijärjestö OAJ, Steinerpedagogiikan seura r.y. ja Suomen Montessori-yhdistys r.y. Lausunnot olivat enimmäkseen muistiossa tehtyjä ehdotuksia tukevia, mutta myös arvostelua esitettiin.

Kielteisimmin ehdotuksiin suhtautui kouluhallitus. Vaihtoehtopedagogiikkojen soveltaminen tulisi kouluhallituksen mukaan mahdollistaa lainsäädäntöä muuttamalla peruskouluissa ja lukioissa. Ehdotusten toteuttaminen synnyttäisi maahan kahdenlaisia steinerkouluja. Muun muassa osallistuminen ylioppilastutkintoon olisi mahdollista toisissa kouluissa kolmentoista vuoden ja toisissa kahdentoista vuoden jälkeen.

Steinerpedagogiikan seura esitti, että yksinkertaisin vaihtoehto steinerkoulujen aseman järjestämiselle on lukumäärärajoitusta koskevan säännöksen poistaminen Steiner-kouluista

annetusta laista, mutta se ei näe periaatteellista estettä Steiner-koulujen aseman järjestämiselle muistiossa esitetyllä tavalla.

Suomen Montessori-yhdistys ei pitänyt erillisten Montessori-koulujen perustamista tarpeellisenä, koska Montessori-pedagogiikkaa voidaan toteuttaa peruskouluissakin.

Valmistelua jatkettiin tämän jälkeen opetusministeriössä virkamiestyönä ja siinä otettiin osa lausunnoissa esitetyistä seikoista huomioon.

4. Esityksen organisatoriset vaikutukset

Yksityiskoulujen perustamisedellytysten laajentaminen lisäisi valtioneuvoston käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää. Uusien yksityisten koulujen perustamista koskevien hakemusten määrä jäänee kuitenkin vähäiseksi. Koska lähes kaikki hakemukset koskisivat sellaisen koulun perustamista, joka laatii oman opetussuunnitelman, aiheutuisi muutoksesta lisätyötä myös kouluhallituksessa. Myös valtionapujen myöntämisestä ja maksamisesta aiheutuisi lisätyötä kouluhallituksessa. Yksityisten koulujen ohjesäännöt tulevat lääninhallitusten vahvistettavaksi.

Sopimusten tekemisestä peruskoulua korvaavien koulujen kanssa aiheutuisi kunnissa lähi vuosina lisätyötä. Uudistus vähentäisi kunnissa oppivelvollisuuden suorittamisen valvontaan liittyviä toimenpiteitä. Jatkossa kunnat valvoisivat yleisesti koulujen toimintaa ja hyväksyisivät niiden opetussuunnitelmat sekä maksaisivat sopimuksessa määritellyn korvauksen peruskoulua korvaaville kouluille.

5. Esityksen taloudelliset vaikutukset

5.1. Valtiontaloudelliset vaikutukset

Valtio osallistuu oppivelvollisuusikäisten lasten koulunkäynnin rahoittamiseen valtionosuuksin sekä yksityisille kouluille myönnettävin valtionavustuksin. Esitys ei merkitsisi muutosta tähän velvoitteeseen. Kun suurin osa niin sanotuista vaihtoehtokouluista ei kuulu minikään rahoitusta turvaavan lainsäädännön piiriin, ei valtio ole osallistunut tähän mennessä koulujen rahoitukseen. Oppilaita näissä vaih-

tohtokouluissa on runsaat tuhat. Esitys merkitsisi siten valtion menojen lisääntymistä tämän oppilasjoukon koulunkäynnin järjestämisen osalta. Rahoitusjärjestelmän piiriin tulevien koulujen lukumäärä riippuisi kuntien hakluudesta sopimusten tekemiseen peruskoulua korvaavien luokkien osalta.

Lukion osalta lisäkustannukset riipuisivat siitä, kuinka monelle lukiolle valtioneuvosto myöntäisi perustamisluvan.

5.2. Kunnallistaloudelliset vaikutukset

Oppilaiden kotikunnilla on maksuvelvollisuus peruskoulua korvaavien koulujen ja yksityisten lukioden niiden valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten osalta, joita valtionosuus ja -apu ei kata. Kuntaosuuden suuruus vaihtelee 14—49 prosenttiin koulun valtionapuun oikeuttavista käyttökustannuksista. Esitys lisäisi näin ollen kuntien korvauksia yksityisille kouluille. Toisaalta peruskoulun käyttökustannuksissa voisi syntyä säästöä, kun osa oppilaista hakeutuisi peruskoulua korvaavaan kouluun. Kun oppilaaksiotosta tulisi sopia peruskoulua korvaavan koulun ja kunnan kesken, voisivat kunnat vaikuttaa siihen, järjestävätkö ne itse opetuksen vai antavatko ne tehtävän jonkin oppilasryhmän osalta yksityiselle koululle. Yksityisen lukion osalta kunnat eivät voisi asiaan vaikuttaa, vaan maksuvelvollisuus syntyisi jokaisesta yksityiseen lukioon otetusta oppilaasta.

5.3. Yksityisiin kouluihin kohdistuvat vaikutukset

Esitys merkitsisi yksityisten koulujen taloudellisen aseman helpottumista. Edellytyksenä olisi kuitenkin peruskoululuokkien osalta, että koulu pääsisi sijaintikuntansa kanssa sopimukseen korvaavana kouluna toimimisesta. Valtionapu maksettaisiin kunnalle ja kunta maksaisi koululle korvauksen sopimuksen perusteella. Valtionapuun oikeuttavista käyttökustannuksista olisivat kaikki vastaavat kustannukset kuin peruskoulussakin. Valtionapuun oikeuttavat kustannukset luetellaan peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa. Valtionapu on suuruudeltaan 51—86 prosenttia koulun valtionapuun oikeuttavista käyttökustannuksista.

Siltä osin kuin valtionapu ei kattaisi valtionapuun oikeuttavia kustannuksia, maksaisivat oppilaiden kotikunnat erotuksen. Kouluilla ei olisi oikeutta periä lukukausimaksuja oppilailta ja myös oppimateriaalit tulisi luovuttaa korvaavassa koulussa oppilaille maksutta.

Lukioluokkien osalta valtionapu maksettaiisiin suoraan koululle. Oppilaiden kotikunnat olisivat maksuvelvollisia siltä osin kuin valtionapu ei kata koulun valtionapuun oikeuttavia kustannuksia. Lukion oppilaille opetus olisi maksuton. Koulun tulisi lisäksi järjestää maksuton kouluateria. Lukiossa oppimateriaali ei ole oppilaille ilmainen.

5.4. Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset

Esitys merkitsisi nykyiseen tilanteeseen verrattuna oppilaiden huoltajille 3 500—6 000 markan säästöä vuodessa, kun oppilasmaksut jäisivät pois. Myös ruokailumaksut ja peruskoululuokilla oppimateriaalimaksut poistuisivat.

6. Esityksen suhde muihin koululainsäädännön uudistamista koskeviin esityksiin

Hallitus antaa samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnalle esityksen peruskoululain, lukiolain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. Viimeksi mainittu esitys sisältää muun muassa ehdotukset koulutoimen sääntelyn väljentämiseksi, päätösvallan siirtämiseksi monissa asioissa valtion viranomaisilta kunnille, kuntien päätösvallan lisäämiseksi koulutoimen hallinnon järjestämisessä sekä opettajien oikeusaseman sekä muutoksenhakujärjestelmän selkeyttämiseksi. Molempiin esityksiin sisältyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991. Mikäli eduskunta hyväksyy mainitut koulutoimen sääntelyn purkamista ja selkeyttämistä koskevat ehdotukset esitetyssä muodossa, ei tässä esityksessä tarkoitetuille uusille yksityisille kouluille tarvitse säätää poikkeamismahdollisuuksia lainsäädännöstä esitetyssä laajuudessa, vaan koulut voivat jo peruskoululain ja lukio-lain puitteissa lähes rajoituksetta jakaa hallintotehtävät koulun toimielinten ja toimenhaltijoiden kesken. Myöskään muutoksenhakua varten ei tarvita tällöin omaa poikkeussäännöstä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä

1 §. Yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain mukaisesta osittain tulkinnanvaraisesta työohjelman vahvistamisenetelystä yksityisen peruskoulua korvaavan koulun perustamisessa ehdotetaan luovuttavaksi ja otettavaksi koulun perustamista koskevat säännökset peruskoululakiin. Pykälän 3 momenttiin otetaan tästä syystä viittaus peruskoululakiin.

1.2. Peruskoululaki

77 §. Ehdotuksen mukaan kuntien mahdollisuudet käyttää peruskouluopetuksen järjestämisessä yksityisiä kouluja lisääntyisivät. Pykälässä ei nykyiseen lakiin verrattuna säädettäisi edellytyksistä, milloin sopimus yksityisen koulun ottamisesta peruskoulua korvaavaksi kouluksi voitaisiin tehdä. Peruskoulua korvaavan koulun perustamiseen tulisi saada lupa valtioneuvostolta. Tarkemmat säännökset hakumetelystä otettaisiin asetukseen. Koulun perustamista koskevaan hakemukseen tulisi liittää koulun sijaintikunnan kanssa tehty sopimus tai esisopimus siitä, että koulu otetaan kunnan peruskoulua korvaavaksi kouluksi.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisen pykälän 1 ja 3 momentissa olevat säännökset opetussuunnitelmasta ja opetuksen vastaavuudesta.

77 a §. Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi pykälä, jonka mukaan peruskoulua korvaava koulu voisi laatia oman opetussuunnitelman. Tämä edellyttäisi kuitenkin, että valtioneuvosto on antanut siihen luvan. Lupaa tulisi hakea samassa yhteydessä koulun perustamisluvan kanssa. Näin ollen jo toiminnassa olevat koulut eivät voisi saada lupaa poiketa kunnan opetussuunnitelmasta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden mukaan lupa oman opetussuunnitelman laatimiseen voitaisiin myöntää. Edellytysten täyttyminen, kuten tietyn kasvatustopillisen järjestelmän kansainvälinen tunnettavuus tai se, hyödyttääkö koulun toimintaan opetus- ja kasvatustoiminnan kehittämistä, olisivat valtioneuvoston harkinnassa. Pelkästään opetussuunnitelmalliset painotukset tai tiettyjen arvojen korostaminen opetuksessa eivät olisi riittäviä edellytyksiä luvan myöntämiseen.

Opetussuunnitelman alistamisella kouluhallituksen vahvistettavaksi varmistettaisiin oppimäärien vastaavuus peruskoulun oppimäärien kanssa. Ennenkuin opetussuunnitelma toimitettaisiin kouluhallitukselle, tulisi kunnan koululautakunnan vahvistaa se. Viimeksi mainittu toimenpide olisi tarpeellinen, jotta kunta pystyisi valvomaan, vastaako koulussa annettu opetus kunnan ja koulun ylläpitäjän sopimukseen otettuja määräyksiä. Opetussuunnitelmaan sisältyvien oppimäärien ei tarvitsisi vastata vuosiluokittain peruskoulun oppimääriä, kunhan koulussa annettu opetus kaiken kaikkiaan, yhdeksän vuoden aikana, sisältäisi vastaavat oppimäärät.

80 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka antaisi omaa opetussuunnitelmaa noudattavalle peruskoulua korvaavalle koululle mahdollisuuden poiketa eräistä peruskoululain ja sen nojalla annettujen asetusten säännöksistä sekä valtioneuvoston ja kouluhallituksen määräyksistä. Siitä, miten laajasti koulu käyttää lainsäädännöstä poikkeamismahdollisuuksia, voitaisiin ottaa määräyksiä myös kunnan ja koulun ylläpitäjän tekemään sopimukseen.

Hallinnon järjestämisessä koulu voisi poiketa johtokuntaa, muun henkilökunnan kuin opettajien kokousta sekä johtajaa ja apulais-

että varajohtajaa koskevista säännöksistä. Ehdotetut säännökset antaisivat mahdollisuuden, että esimerkiksi steinerpedagogiikkaa opetuksessaan noudattavat koulut voisivat järjestää hallintonsa Steiner-koululaissa säädetyllä tavalla. Koulujen hallintoa koskevat määräykset tulee ottaa niiden ohjesääntöön. Ohjesäännön ja siihen tehtävät muutokset vahvistaa asianomainen lääninhallitus. Lääninhallitus voi jättää ohjesäännön vahvistamatta sekä laillisuutta tarkoituksenmukaisuusperusteilla.

Opetuksen järjestämisessä koulu voisi poiketa oppiaineita ja tuntijakoa koskevista säännöksistä ja määräyksistä. Kun koulun oppimäärien tulisi kokonaisuudessaan vastata peruskoulun oppimääriä, eivät suuret poikkeamiset olisi kuitenkaan mahdollisia. Pykälässä ei kuitenkaan säädettäisi tarkemmin, miltä osin koulu voisi poiketa oppiaineita ja tuntijakoa koskevista säännöksistä ja määräyksistä, vaan kouluhallitus ratkaisi asian koulun opetussuunnitelmaa vahvistaessaan.

Omaa opetussuunnitelmaa noudattava koulu ei sovellu piirikouluksi, jota kaikkien tietyllä alueella asuvien oppivelvollisuusikäisten tulisi käydä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan tästä syystä, että koulu ja kunta tekevät sopimuksen oppilaaksiotosta. Koulu voisi tehdä sopimuksen muunkin kuin sijaintikunnan kanssa. Oppilaiden kotikunnat ovat maksuvelvollisia koulun käyttökustannuksista oppilasmäärän suhteessa.

Oppilaaksiottamisen perusteet eivät saisi olla epäasiallisia, vaan oppilaat tulisi ottaa esimerkiksi ilmoittautumisjärjestyksessä.

1.3. Lukiolaki

50 §. Nykyisen lain mukaan lupa lukion perustamiseen voidaan myöntää edellyttäen, että lukio on koulutustarpeen vaatima. Lukiolakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa todettiin, että koulutustarvetta on arvioitava ensisijaisesti yleisen koulutustarpeen eikä niinkään paikallisen lukiokäyntihalukkuuden perusteella. Jotta valtioneuvosto voisi myöntää niin sanotulle vaihtoehtokoululle luvan lukion perustamiseen, ehdotetaan pykälän 2 momenttia muutettavaksi. Valtioneuvosto harkitsisi yksittäistapauksittain erityisen syyn olemassaolon.

53 b §. Vastaavasti kuin edellä peruskoululakiin ehdotettujen muutosten osalta todettiin,

voisi yksityinen lukio poiketa eräistä lukiolain säännöksistä. Poikkeamisoikeus koskisi tämän lain voimaantulon jälkeen perustettuja lukioita. Erona olisi se, että peruskoulua korvaavaan kouluun ei poikkeamisille tarvittaisi kuitenkaan asianomaisen sijaintikunnan suostumusta.

Pykälän 2 momentin perusteella kouluhallitus valvoisi opetuksen vastaavuutta lukion opimäärien osalta.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotetut lainmuutokset edellyttävät muutoksia peruskoulua korvaavasta koulusta ja yksityisestä lukiosta annettuun asetukseen. Asetukseen olisi tarkoitus lisätä säännös, joka mahdollistaisi tässä esityksessä tarkoitettujen

uusien koulujen poikkeamisen eräistä säännöksistä, jotka eivät sovellu koulujen erityisluonteeseen.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin yksityisten koulujen ylläpitäjien ja kuntien välillä ryhtyä neuvotteluihin peruskoulua korvaavana kouluna toimimista koskevan sopimuksen tekemiseksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä 5 päivänä maaliskuuta 1919 annetun lain 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä toukokuuta 1983 annetussa laissa (482/83), seuraavasti:

1 §

Tämän lain nojalla perustettava koulu ei saa käyttää nimeä peruskoulu. Peruskoulua korvaavan koulun, kunnan ja yksityisen lukion ja iltalukion perustamisesta säädetään perus-

koululaissa (476/83), lukiolaissa (477/83) ja iltalukiolaissa (478/83).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

2.

L a k i

peruskoululain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun peruskoululain (476/83) 77 § ja *lisätään* lakiin uusi 77 a ja 80 a § seuraavasti:

77 §

Valtioneuvosto voi sen mukaan kuin asetuksella säädetään myöntää Suomen kansalaiselle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle luvan perustaa yksityisen koulun, joka kunnan ja koulun ylläpitäjän sopimuksen perusteella korvaa kunnan peruskoulua.

Opetus peruskoulua korvaavassa koulussa annetaan peruskoulun opetussuunnitelman mukaan. Peruskoulua korvaavan koulun kunkin vuosiluokan oppimäärän suorittaminen vastaa peruskoulun vastaavan vuosiluokan oppimäärän suorittamista.

77 a §

Valtioneuvosto voi perustamisluvan myöntämisen yhteydessä antaa koulun ylläpitäjälle luvan laatia oman, peruskoulun opetussuunnitelmasta poikkeavan, opetussuunnitelman. Luvan myöntämisen edellytyksenä on:

1) että koulun opetus perustuu kansainvälisesti tunnettuun kasvatustieteeseen ja järjestelmään; ja

2) että koulun toiminta hyödyttää maan opetus- ja kasvatustoiminnan kehittämistä.

Koulun laatima opetussuunnitelma on sen vuotuisena osana olevaa työsuunnitelmaa lukuun ottamatta alustettava kunnan koululautakunnan ja kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Omaa opetussuunnitelmaa noudattavan peruskoulua korvaavan koulun vuosiluokan op-

pimäärän suorittaminen voi yhdeksättä vuosiluokkaa lukuunottamatta poiketa vastaavan peruskoulun vuosiluokan oppimäärän suorittamisesta sen mukaan kuin asetuksella tarvittaessa säädetään.

80 a §

Omaa opetussuunnitelmaa noudattavan 77 a §:ssä tarkoitetun peruskoulua korvaavan koulun hallintoa ja opetusta järjestettäessä voidaan, sen mukaan kuin koulun ohjesäännössä ja opetussuunnitelmassa määrätään, 78, 78 a ja 79 §:n estämättä poiketa siitä, mitä 12, 17—21 ja 27—30 §:ssä säädetään ja niiden nojalla määrätään peruskoulun hallinnosta ja opetuksesta. Johtokunnalle ja johtajalle mainittujen säännösten mukaan kuuluvat tehtävät hoitaa koulun ohjesäännössä mainittu toimielin tai toimenhaltija. Muutoksenhausta tämän toimielimen tai toimenhaltijan päätökseen on vastaavasti voimassa, mitä muutoksenhausta näitä tehtäviä muutoin hoitavan toimielimen tai toimenhaltijan päätöksiin on säädetty.

Tässä pykälässä tarkoitetulla koululla ei ole koulupiiriä. Oppilaiden ottamisessa kouluun noudatetaan, mitä kunnan ja koulun ylläpitäjän kesken sovitaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1991.

3.

Laki**lukiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun lukiolain (477/83) 50 §:n 2 momentti ja *lisätään* lakiin uusi 53 b § seuraavasti:

50 §

Valtioneuvosto voi myöntää Suomen kansalaiselle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle luvan yksityisen lukion perustamiseen edellyttäen, että se on koulutustarpeen vaatima tai lukion perustamiseen on muu erityinen syy.

53 b §

Vuoden 1990 jälkeen perustetun yksityisen lukion hallintoa ja opetusta järjestettäessä voidaan, sen mukaan kuin koulun ohjesäännössä ja opetussuunnitelmassa määrätään, 52, 53 ja 53 a §:n estämättä poiketa siitä, mitä 8—10 §:ssä, 11 §:n 1 ja 3 momentissa, 12, 13 ja

18—20 §:ssä säädetään ja niiden nojalla määrätään lukion hallinnosta ja opetuksesta. Johdokunnalle ja rehtorille mainittujen pykälien mukaan kuuluvat tehtävät hoitaa koulun ohjesäännössä mainittu toimielin tai toimenhaltija. Muutoksenhausta tämän toimielimen tai toimenhaltijan päätökseen on vastaavasti voimassa, mitä muutoksenhausta näitä tehtäviä muutoin hoitavan toimielimen tai toimenhaltijan päätöksiin on säädetty.

Milloin yksityinen lukio poikkeaa 1 momentin nojalla opetussuunnitelmaa koskevista säännöksistä, tulee koulun opetussuunnitelma alistaa kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1991.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 1990

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Opetusministeri *Christoffer Taxell*

1.

Laki

yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisten koulujen ja kasvatustieteiden perustamisesta ja ylläpitämisestä 5 päivänä maaliskuuta 1919 annetun lain 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 27 päivänä toukokuuta 1983 annetussa laissa (482/83), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tämän lain nojalla perustettava koulu ei saa käyttää nimeä peruskoulu *eikä peruskoulua korvaava koulu*. Kunnan ja yksityisen lukion ja iltalukion perustamisesta säädetään lukioissa (477/83) ja iltalukiolaissa (478/83).

Tämän lain nojalla perustettava koulu ei saa käyttää nimeä peruskoulu. *Peruskoulua korvaavan koulun*, kunnan ja yksityisen lukion ja iltalukion perustamisesta säädetään *peruskoululaissa* (476/83), lukiolaissa (477/83) ja iltalukiolaissa (478/83).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1991.

2.

Laki

peruskoululain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun peruskoululain (476/83) 77 § ja *lisätään* lakiin uusi 77 a ja 80 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

77 §

Peruskoulua korvaavalla koululla tarkoitetaan Suomen kansalaisen taikka rekisteröidyn suomalaisen yhteisön tai säätiön ylläpitämää yksityistä koulua, joka kunnan ja koulun ylläpitäjän sopimuksen perusteella korvaa kunnan peruskoulua ja jossa opetus annetaan peruskoulun opetussuunnitelman mukaan.

Tämän lain voimaan tulon jälkeen 1 momentissa tarkoitettu sopimus voidaan tehdä peruskoulun ala-asteen vuosiluokkien osalta vain

77 §

Valtioneuvosto voi sen mukaan kuin asetuksella säädetään myöntää Suomen kansalaiselle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle luvan perustaa yksityisen koulun, joka kunnan ja koulun ylläpitäjän sopimuksen perusteella korvaa kunnan peruskoulua.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

silloin, kun mainitut luokat toimivat peruskoulua korvaavan koulun yläasteen vuosiluokkien yhteydessä ja sopimus on kielellisen vähemmistön turvaamiseksi tai muusta erityisestä syystä välttämätön.

Peruskoulua korvaavan koulun jokaisen vuosiluokan oppimäärän suorittaminen vastaa peruskoulun vastaavan vuosiluokan oppimäärän suorittamista.

Opetus peruskoulua korvaavassa koulussa annetaan peruskoulun opetussuunnitelman mukaan. Peruskoulua korvaavan koulun kunkin vuosiluokan oppimäärän suorittaminen vastaa peruskoulun vastaavan vuosiluokan oppimäärän suorittamista.

77 a §

Valtioneuvosto voi perustamisluvan myöntämisen yhteydessä antaa koulun ylläpitäjälle luvan laatia oman, peruskoulun opetussuunnitelmasta poikkeavan, opetussuunnitelman. Luvan myöntämisen edellytyksenä on:

1) että koulun opetus perustuu kansainvälisesti tunnettuun kasvatustieteelliseen järjestelmään; ja

2) että koulun toiminta hyödyttää maan opetus- ja kasvatustoiminnan kehittämistä.

Koulun laatima opetussuunnitelma on sen vuotuisena osana olevaa työsuunnitelmaa lukuun ottamatta alistettava kunnan koululautakunnan ja kouluhallituksen vahvistettavaksi.

Omaa opetussuunnitelmaa noudattavan peruskoulua korvaavan koulun vuosiluokan oppimäärän suorittaminen voi yhdeksättä vuosiluokkaa lukuunottamatta poiketa vastaavan peruskoulun vuosiluokan oppimäärän suorittamisesta sen mukaan kuin asetuksella tarvittaessa säädetään.

80 a §

Omaa opetussuunnitelmaa noudattavan 77 a §:ssä tarkoitetun peruskoulua korvaavan koulun hallintoa ja opetusta järjestettäessä voidaan, sen mukaan kuin koulun ohjesäännössä ja opetussuunnitelmassa määrätään, 78, 78 a ja 79 §:n estämättä poiketa siitä, mitä 12, 17—21 ja 27—30 §:ssä säädetään ja niiden nojalla määrätään peruskoulun hallinnosta ja opetuksesta. Johtokunnalle ja johtajalle mainittujen säännösten mukaan kuuluvat tehtävät hoitaa koulun ohjesäännössä mainittu toimielin tai toimenhaltija. Muutoksenhausta tämän toimielimen tai toimenhaltijan päätökseen on vastaavasti voimassa mitä muutoksenhausta näitä tehtäviä muutoin hoitavan toimielimen tai toimenhaltijan päätöksiin on säädetty.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tässä pykälässä tarkoitettulla koululla ei ole koulupiiriä. Oppilaiden ottamisessa kouluun noudatetaan, mitä kunnan ja koulun ylläpitäjän kesken sovitaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1991.

3.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä toukokuuta 1983 annetun lukiolain (477/83) 50 §:n 2 momentti ja lisätään lakiin uusi 53 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

50 §

Valtioneuvosto voi myöntää Suomen kansalaiselle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle luvan yksityisen lukion perustamiseen edellyttäen, että se on koulutus-
tarpeen vaatima.

Valtioneuvosto voi myöntää Suomen kansalaiselle taikka rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle luvan yksityisen lukion perustamiseen edellyttäen, että se on koulutus-
tarpeen vaatima tai lukion perustamiseen on muu erityinen syy.

53 b §

Vuoden 1990 jälkeen perustetun yksityisen lukion hallintoa ja opetusta järjestettäessä voidaan, sen mukaan kuin koulun ohjesäännössä ja opetussuunnitelmassa määrätään, 52, 53 ja 53 a §:n estämättä poiketa siitä, mitä 8—10 §:ssä, 11 §:n 1 ja 3 momentissa, 12, 13 ja 18—20 §:ssä säädetään ja niiden nojalla määrätään lukion hallinnosta ja opetuksesta. Johdokunnalle ja rehtorille mainittujen pykälien mukaan kuuluvat tehtävät hoitaa koulun ohjesäännössä mainittu toimielin tai toimenhaltija. Muutoksenhausta tämän toimielimen tai toimenhaltijan päätökseen on vastaavasti voimassa, mitä muutoksenhausta näitä tehtäviä muutoin hoitavan toimielimen tai toimehaltijan päätöksiin on säädetty.

Milloin yksityinen lukio poikkeaa 1 momentin nojalla opetussuunnitelmaa koskevista

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*säännöksistä, tulee koulun opetussuunnitelma
alistaa kouluhallituksen vahvistettavaksi.*

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1991.*
